

**A románság család-, egyház- és
felekezeti-történeti, diplomáciai és
néprajzi vonatkozásai
a Rákóczi-szabadságharc idején**

DEMJÉN BALÁZS ÁDÁM
doktori (PhD) disszertációjának
TÉZISFÜZETE

**PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM,
BÖLCSÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR;
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA;
GAZDASÁG-, RÉGIÓ- ÉS POLITIKATÖRTÉNETI MŰHELY**

Témavezető:
DR. MEDGYESY-SCHMIKLI NORBERT PHD
HABILITÁLT EGYETEMI DOCENS

2026

I. A kitűzött kutatási feladat – tér- és időbeli, fogalmi keretek

Az értekezés által vizsgált, a Rákóczi-szabadságharcban (1703–1711) résztvevő nemzetiségeken belül létszámának – az Erdélyi Fejedelemséget is beleértve a magyarság után e népcsoport volt legszámtovább az 1683–1699 közötti törökellenes felszabadító háborúk során visszafoglalt területeken – és kiterjedt részvételének köszönhetően is kitüntetett szerepet betöltő románság (oláhok) főbb csoportjai, illetve az általa lefedett területek a következők:

- erdélyi és partiumi világiak (jórészt jobbágyi, esetenként kis- és középnemesi származásúak, családtagjaikkal együtt; a ki- és elterjedtebb famíliák, családnevek – Boér, Drágos, Finta, Pap, Sztán, Sztojka, Tatár – longitudinális vizsgálata az eredettörténetől a 20. századig, 1.) a román származást megerősítő vagy cáfolandó, 2.) a szabadságharcbeli részvétel okait és következményeit feltárandó)
- erdélyi és partiumi, családi és egyéb kiterjedt kapcsolatrendszerrel nem rendelkező, de bizonyítottan (vagy legalábbis vélhetően) román származású személyek életrajza; a szabadságharc előtti, alatti és utáni tevékenységük
- szintén erdélyi és partiumi egyháziak (az 1692–1701 között I. Lipót császár (1657–1705) és a bécsi jezsuiták bábáskodása alatt szerveződő görög katolikus felekezethez vagy az ortodox papi rendhez tartozók; vezetőik, főként

Anghel Athanasius (1660–1713) és Ioan Țirca életének lényeges állomásai, zárószakasza)

- a Rákóczi-szabadságharc román vonatkozású néphagyományának és emlékezetének főszereplői (elsősorban is Gligor Pinte (1670?–1703) avasi betyárvezér tevékenysége; illetve annak emlékezete az 1717-es „utolsó tatárjáráson” és a 18. századi (*Bocskor János kódexe*, 1716–1739), valamint a reformkori (*Gaal József: Szirmay Ilona* című történelmi regénye, 1836) hagyományon át egészen az 1960-as évekbeli nagybányai, veresvízi gyűjtésekig)
- a felkelés külpolitikájában meghatározó tényezőt jelentő, oszmán birodalmi hűbéres Moldvai és Havasalföldi Fejedelemség (vajdaságok – diplomáciatörténeti tekintetben a disszertáció a Thököly Imre (1657–1705)-féle kuruc mozgalom 1690-es évekbeli havasalföldi emigrációjától kezdve II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) és Constantin Brâncoveanu (1688–1714) havaselvi fejedelem 1698-as tárgyalásain; valamint a szabadságharc moldvai és oláhországi vonatkozásain át egészen a szatmári békekötésig (1711) igyekszik részletes áttekintést adni. Az 1716 és 1739 között aktív román vonatkozásokkal is bíró emigrációs diplomácia eseményei érintőlegesen, Mikes Kelemennek (1690–1761) a féltestvérével, a részben román származású kövesdi Boér Józseffel (1695–1763) folytatott, 1759–1761-es rodostói levelezésének; valamint a konklúziók levonásának keretében szerepelnek a dolgozatban.)

Nemzetiség és népcsoport: látszólag olykor szinonimák, de a Horea–Cloșca–Crișan-féle, 1784-es parasztfelkelésig modern értelemben vett etnikai nemzettudat nincs; csupán elsősorban felekezeti, másodsorban pedig rendi alapokon nyugvó nyelvi önazonosság-értelmezés. Ugyanehhez hasonlatos okokból kifolyólag a többi nyelvi-etnikai csoportnál is (a román (oláh) és szerb (rác) egyházi elit speciális rendi-felekezeti kiváltságai; de például a felföldi tótok elő-előforduló általános jobbgagy-, ritka kivételként kis- vagy középnemesi státusza esetén ugyancsak) szerencsésebb *a Szent Korona országainak nem magyar anyanyelvű népei* vagy *a Magyar Királyság népcsoportjai* megnevezés.

Szabadságharc és felkelés: rokon értelműnek – az idézett (így értelemszerűen az eredeti szerző aktuális szándékait tükröző) szakaszoktól eltekintve – azzal a megkötéssel tekinthető, hogy előbbi a 19. század közepi romantikus-nacionalista, míg utóbbi a korabeli és későbbi pejoratív-aulikus felhangoktól mentes legyen (ti. a *szabadságon* nem valamiféle eszményi vagy polgári-nemzeti, hanem rendi autonómiát; a *felkelésen* pedig semmiképpen sem lázadást értve)

Kurucok: szigorúan és kizárólag a Thököly-mozgalom tagjaira – esetlegesen a még korábbi bujdosókra, illetve az 1697-es hegyaljai felkelés résztvevőire – alkalmazandó. Mint R. Várkonyi Ágnes (1928–2014) rámutatott, II. Rákóczi Ferenc és közvetlen környezete levelezésében a saját katonáit voltaképpen sohasem azonosította így. A fegyveres küzdelmekhez az annak kitörését elősegítők oldalán

1703-ban, vagy ezt követően csatlakozók esetében leginkább a *felkelő*, ritkábban pedig a *szabadságharcos* jelzőt használjuk (a korabeli terminológiában előfordul továbbá a *malcontents*, azaz elégedetlen(kedő) is.) 1705 után a katonák hivatalosan – a lengyelországihoz hasonló jogállásúnak és közjogi értelmezésűnek tekinthető módon – a *rendi konföderáció fegyveres erejének tagjai* megnevezést kapták; bár a szabadságharc résztvevőinek sorában szereplő egykori Thököly-felkelők ezzel együtt, illetve mindezek ellenére is büszkén-előszóval viselték a kuruc nevet.

II. Kutatásmódszertan, források, szakirodalom

A Rákóczi-szabadságharc előbbiekben kifejtett vonatkozásainak részletes és összefoglaló tárgyalása – mint az a fent hivatkozott műveken keresztül is megmutatkozik – eleddig elmaradt. A felkelés háromszáz éves évfordulója kapcsán egyes tanulmányok kitértek ugyan e szegmensekre, ám a románokat

- vagy csupán rövid terjedelemben említették (mint egy nemzetiséget a sok közül – lásd például a dolgozat irodalomjegyzékében Papp Klára és ifj. Barta János közösen jegyzett összefoglalását),
- vagy a románság részvételének mindössze egy-egy momentumát ragadták ki a történeti folyamatból (lásd például a dolgozat irodalomjegyzékében a Köpeczi Béla (1921–2010) írta 2003-as tanulmányt).

Az értekezés fő forrásbázisát képezik

- a gelenczei Finta; a bellovári, csegezi, gyulafehérvári és nagyenyedi Tatár; a borosjenői és szaploneczai Sztán; a máramarosi Sztojka és a nagyberivói Boér család Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában hozzáférhető forrásanyaga, illetve a Drágos és a Pap családnevű és a további, érdemi családi kapcsolatrendszer nélkülöző személyek ugyanitt fellelhető adatai; valamint a főbb genealógiai adattárak (*Kempelen Béla*, I–XI. (1911–1931); *Kőváry László* (1854 – Erdély), *Nagy Iván*, I–XII. (1857–1865));
- a kor forrásairól született legfőbb kiadványok (*Archivum Rákócianum I–XII.*, *Ráday Pál iratai I–II.*, *Erdélyi Consilium leveleskönyve*; illetve II. Rákóczi Ferenc fejedelem mellett *Bethlen Miklós* (1642–1716), *Cserei Mihály* (1667–1756), *Teleki Mihály* (1671–1720), *Wesselényi István* (1674–1734) és más emlékirók művei);
- a román és más nemzetközi (túlnyomórészt moldvai és itáliai) történetírók (*Nicolae Muste*, *Anton Maria Del Chiaro*) egykorú, illetve főképp késő 19. vagy kora 20. századi anyanyelvű korrajzai-történeti szintézisei;
- a 19–20–21. századi, magyarság és románság korabeli kapcsolatáról értekező magyar és román szakirodalom (a *Dr. Oroszhegyi (Szabó) Jó(z)sa* (1822–1870) jegyezte 1860–1862-es és a *Moldován Gergely* (1845–1930) írta szintézis mellett elsősorban résztémákra vonatkozó tanulmányok).

Fő kutatási kérdések:

- milyen szerepet töltek be a románok a Rákóczi-szabadságharc diplomáciájában?
- milyen álláspontra helyezkedtek a mozgalom felekezeti kérdéseiben?
- hogyan őrizték meg a felkelést emlékezetükben?

III. A kutatás eredményei

A Rákóczi-szabadságharc főbb pártolói az egyes magyarországi és erdélyi népcsoportok körében

Mint az a dolgozatból részletesebben is kitűnik, a II. Rákóczi Ferencet (1676–1735) és mozgalmát többségükben nem, vagy csupán igen kevés pártoló népcsoportok között is akadtak kivételek:

- (észak)nyugat-magyarországi németek:

- Wohlmut Bernát (felsőelefánti pálos rendfőnök, 1707-es ónodi országgyűlési követ)
- Wolfart Ádám (1706-ban Győrből átszökött, majd felkelő colonellussá lett – és ezért elfogása után 1710-ben kivégzett – császári hadnagy)

- horvátok:

- Vojnovich József (dalmáciai származású szökött császári huszárszázados, 1706-ban Boszniában toborzott katonákat a szabadságharc számára; korábban Rákóczi velencei, később

pedig lengyelországi követe is volt; 1710-es megházasodása után nyoma veszett a forrásokban

- szerbek (rácok):

- Belgredán Iván (Hunyad vármegyei határőr, korábban a Maros-menti bolgár milíciát irányító kapitány, 1704-ben csatlakozott a felkeléshez)
- Draguly Farkas (Rác Draguly, előbbi beosztottja, az oszmán portai kapcsolattartás kulcsfigurája; a szatmári béke aláírását követően, 1711-től orosz cári ezredes)

- erdélyi szászok:

- Arelt János és Soppel András besztercei bírók
- Auner Pál medgyesi, és egy bizonyos Lengyelfalvi nevű, szászvárosi országgyűlési követ (1704, Gyulafehérvár és 1707, Marosvásárhely)
- Zabanius János (1663–1703) szász comes (Rabutin de Bussy (1642–1717) császári tábornagy kivégeztette)

- zalai és vasi vendek:

- semlegesség, kétirányú önvédelem
- Szapáry Miklós (1680–1733) vezetésével, de nem hadműveleti terület -> nincs érdemi emlékezet, konkrét résztvevők

A Rákóczit kifejezetten pártoló népcsoportok körében:

- szepességi szászok (cipszerek):

- Czelder Orbán (1674–1717, a szabadságharc leverését követően szervezett újabb felkelés miatt Kassán kivégzett, lőcsei brigadéros)

- szlovákok (felföldi tótok):

- Krman(n) Dániel (1663–1740, zsolnai lelkész, evangélikus szuperintendens, Rákóczi svédországi követe)
- Juraj Jánošík (1688–1713/1717, a hadműveletek során többször is oldalt váltó betyár)

- ruszinok (rutének):

- Kamiński (Kamens(z)ky) Petronius (?–1710, ortodox pap, Rákóczi egykori gyámja)

A felkelést támogató románok (oláhok) körében öt, egyaránt kiterjedt létszámú és befolyású csoport különíthető el:

- a sokszor bizonytalan személyazonosságú és kapcsolati hálójú egyszeri katonáké (Balică (Balla) Vasile (Nichita), Ion Ciurulea, Bucur Cîmpeanu, Marcu Haț(i)eganu, Negru Vasile, Ștefan Sudricean-Șuncar)
- a Rákóczit több tagjukkal is támogató családoké (leginkább a máramarosi Sztojókák és a fogarasi, nagyberivói Boérok)
- a néphagyomány mondai hőseié (mindenekelőtt az avasi Gligor Pinteá, 1670?–1703)
- a szabadságharcban tevőlegesen részt nem vevő, ám azt közvetve (kölcsonosság mellett) pártoló görög katolikus és

orotodox egyházi elöljárókéé (akik sokszor egy személyben igyekeztek az 1691–1692-es román skizma után mindkét felekezetet képviselni – mint például Ioan Țirca erdélyi, majd munkácsi (társ)püspök)

- a moldvai és havasalföldi, valamint török- és oroszországi diplomatáké (akárcsak Thalaba Máté (1670?–1714?); aki Nedeczky Sándor (1654–1719) mellett többek között Rákóczi minszki ügyvivője is volt 1709-ben a szerbek átpártoltatásának ügyében I. Péter orosz cárnál (1689–1725))

A felkelésben résztvevő román eredetű családok

Boér István (?–1507) fogarasi kapitány leszármazottai,

a kövesdi és a nagyberivói Boérok:

- Boér Ferenc (?–1720, krasznai főispán, Mikes Kelemen nevelőapja)
- Boér Sámuel (1709-ben 104 örökös jobbággal bírt, illetve Kárpátokon túli birtokai révén Constantin Brâncoveanu havaselvi vajdával is szoros kapcsolatban állt)
- Boér Tamás (kezdeményezésére született 1705 decemberében, a család több tagja és más környékbeli, befolyásos nemesek által is aláírt fogarásföldi petíció, mely a szabadságharc érdekeivel szemben saját személyes számításait előtérbe helyező aláírókat egyházukból való kiközösítéssel sújtja),

- Boér János (Zrínyi Ilona egykori pohárnokmestere; 1706-ban Pápai János konstantinápolyi követ oldalán)
- Boér Gábor (1708-ban, a Moldvába menekült erdélyi nemesek körében teljesített követjárást)

A máramarosi boérfalvi, egyben a Sztojzákkal való unokatestvéri kapcsolatot is adó; illetve a további, ismeretlen előnevű; valamint a nagyberivói oldalágakon:

- Boér Zsófia férje, Kórispataki Kálnoki Péter (?–1706, háromszéki vicekapitány, valamint Csík- Gyergyó- és Kászsorszék főbírája)
- nagyberivói Boér Zsófia (?–1773) férje, gróf szárhegyi Lázár Ferenc (1675–1742, csík- és marosszéki kapitány)
- nagyberivói Boér Simon leányának hitvese, Keresztúri Miklós (?–1743, a székelyek, majd Erdély commissarius)
- Boér Sára (?–1710) férje, Homoródszentpáli Németh Ferenc (1651–1713, korábbi vízaknai királybíró), valamint közös fiaik, Benjámín (a Nemesi Társaság tagja) és István (gyalog ezerekeskapitány)

A többi, felkelésben több tagjával is érintett család kérdéskörének esetében érdemes *Moldován Gergely* (1845–1930) *A magyarországi románok* címet viselő 1913-as, posztromantikus, erősen aktuálpolitikai ihletettséggű művéből (amely az első világháború előestéjén, a gróf Tisza István (1861–1918) miniszterelnökkel szoros kapcsolatot ápoló ruszin görög katolikus Dr.

Szabó Oreszt (1867–1939) *Nemzetiségi Ismertető Könyvtár* sorozatának tagjaként jelent meg) kiindulni. A szerző állítása szerint „Az Avasban ma is előkelő gazdák a Finta, Tatár, Pap, Drágos és Sztán kurucok ivadékai.” – ám ebből csupán a Pap vezeték- (vagy elő)nevűek és az itt nem említett Sztojka család közvetlen szabadságharcbeli érintettségére találunk forrást, míg a további három famíliáéra nem.

- Pap(p) Péter (zászlótartó, csak Moldován Gergely említi)
- Pap Sámuel margitai
- és Pap Theodor ismeretlen helyen működött harmincados

esetében a működési területük és / vagy keresztnévük alapján legalább feltételezhető (még ha nem is igazolható) az esetleges görög katolikus vagy ortodox román származás.

máramarosi Sztojkáék: az 1702. december 20. és 1712. március 6. közötti családi iratanyag gyanúsán hiányzik; a szatmári békekötés utáni társadalomba alispáni (Sztojka László, 1670–?), illetve egyházi tekintetben pedig püspöki szinten (Sztojka Antal Zsigmond, 1699–1770) való betagozódást figyelembe véve aligha véletlenül...

- Nagyidai István (1641–1711; az 1706-os huszti országgyűlés máramarosi követe, Nagyidai Kulcsár Miklós udvarbíró és Sztojka Kata fia)
- Sztojka László (1670–?; máramarosi és partiumi kerületi adminisztrátor, majd kommisszár, a szatmári béke elfogadása után alispánként az 1717-es tatár betörés megfékezésének egyik kulcsfigurája; a család további tagjai

közül Sztojka Zsigmonddal, a további román származású személyeket illetően pedig Szaploneczai Simonnal, a később a történekekről esküdtként beszámoló Sztán Jónással, a hőstettéért bikszádi előnévvel nemességet is kapott Karácsony Tódorral és Sándor Farkas (Lupu) borsai ortodox pópával egyetemben)

- Sztojka Zsigmond (1651–?; máramarosi esküdt, jegyző, helyettes alispán)
- Sztojka József (?–1711; az 1691-es görög katolikus uniótól máramarosi román püspök, 1705-től pedig ugyanitt a ruszinok egyházi elöljárója)

Román származású katonák a felkelő hadak soraiban

A Rákóczi-szabadságharc további román kötődésű; ám családi és egyéb, kiterjedt kapcsolati hálóval nem rendelkező felkelői rendre az erdélyi katonai szervezetbe tagozódtak:

- Ioan Bota (hadnagy, bizonyos Szentmártoni György és Székely István zászlótartókkal egyazon kötelékben teljesített szolgálatot)
- Ion Ciurulea (magyaros névváltozattal: Csuru(l)ya János, legvalószínűbben bihari vagy zarándi származású, 1703. októberében már kapitányi posztot töltött be a felkelő hadseregben, melyet 1704 júliusában veszített el, vélhetően köztörvényes bűncselekmény elkövetése miatt – elképzelhető továbbá, hogy ki is végezték)

- Marcu Haț(i)eganu (más neveken: Hátszegi / Hatzogan; illetve Markó, Markuly vagy Márton – a nevéből ítélve Hunyad vármegyei származású korábbi császári tiszt, 1703-ban, a szatmári Vetésen állt a felkelés szolgálatába, s lett később kapitány)
- Ștefan Raț (Rác Izván – vélhetően a Fehér vármegyei Ompolykislaludról származó, római katolikus hitre tért román nemes; a császári tábornagy Rabutin 1704-ben, Nagyszebenben lefoglaltatta könyvtárát, jóllehet tevőlegesen nem támogatta a szabadságharcot, passzív magatartást tanúsított)
- Ștefan Sudricean-Șuncar (Szudricsán(y) vagy Sedriksán, illetve Sunkár István; a bihari Belényes uradalmának jobbágya a felkelés során ezeres főkapitánnyá lett, s noha hűségével kapcsolatban később kétségek merültek fel, 1706–1708 közötti aradi szerb fogsága után Ugocsában ismét csatlakozott a szabadságharchoz.)
- Vasile Balică (magyarosan: Bal(y)ika, vagy Moldován Gergelynél: Balla László; a tordai Magyarpeterd udvarbírája a felkelő hadak katonai ranglétráját végigjárva lett ezredes. Az, hogy személye esetleg azonos volna az 1712-ben egy mézároslegény által meggyilkolt fosztogató Nichitával, nem állapítható meg egyértelműen)
- Bucur Cîmpeanu (Kimpian Bukur – aranyosszéki betyár, 1709-ben Havasalföldre menekült, ahol Constantin Brâncoveanu kivégeztette)

- Vasile Negru (Fekete Vaszil, „Oláh-Bölkényi Vaszul”-ként is felbukkan, Mojszén László – fosztogató szegénylegény a Torda vármegyei Aranyoslónáról)

Görög katolikus – ortodox román küzdelmek a szabadságharc árnyékában

Román görög katolikus felekezetszerveződés:

- I. Lipót császár 1691–1692-es kezdeményezése (az 1646-os ruszin ungvári unióhoz hasonló, Rómával való megegyezés az erdélyi és partiumi oláhság körében)
- 1697-es zsinatán Theophilus (?–1698) gyulafehérvári püspök elfogadta a katolikusokkal való vallási uniót, halála után utódja a bécsi jezsuiták által is támogatott Anghel Athanasius (Atanasie, Atanáz, 1660–1713) lett
- 1698-tól Athanasius ellenlábasa a püspöki címért – erdélyi magyar református támogatással – az uniót nem támogató ortodox Ioan Țirca (magyar névváltozatban: C(z)irka vagy Circa János, illetve Jób – a császári fogságából szabadulva, 1709-től végül Sztojka József ortodox társzüspöke lett Máramarosban)
- 1699-es Diploma Leopoldinum: az áttérő papok felmentése a földesúri függéstől, a dézsmától és a robottól
- a görög katolikusok recepcióját az 1701-es erdélyi országgyűlés elutasította

- 1702-től a helyi karhatalom több Fogaras környéki településen görögkeleti kolostorokat is felégetett → az erőszak az unitusok egy részét is az elégedetlenek táborába állította

A szabadságharc során felbukkanó román alsópapság tagjai:

- „olá pap”-ként említett, néma családját hátrahagyó háromszéki kalandor
- az egyaránt lótolvajlás áldozatául esett Hunyad vármegyei petrozsényi, illetve a (valószínűleg Kolozs vármegyei) széplaki pópa

Havasalföldi román egyházi diplomaták 1707-ben:

- Damaschin (a havaselvi Râmnic érseke)
- David Corbea (?–1707, pap-kancellár (*logofăt*), korábban Erdélyben és Magyarországon is megfordult, 1688-ban Brassóból a császári hatalomátvétel után Bukarestbe költözött. Először Constantin Brâncoveanu havasalföldi vajda követeként I. Péter orosz cárnál interpellált Rákóczi esetleges lengyel királyságának ügyében, majd szegődött cári szolgálatba, egészen e missziója során váratlanul bekövetkezett haláláig.)

A szabadságharc románságának felekezeti vonatkozásait tárgyalva kijelenthető, hogy – szemben Mód Aladár (1908–1973) „reakciós görög katolikusok és forradalmi ortodoxok”-dichotómiájának

alapállításával – más-más okokból, ugyan de elsősorban a vallási türelem alapelvét elfogadva mind a görögkeletiek, mind pedig az unitusok döntő többsége a felkelés oldalára állt.

A Rákóczi-szabadságharc emlékezete a román néphagyományban – a román résztvevők emlékezete a magyar szépirodalomban

A Rákóczi-szabadságharc román néphagyományának középpontjában Gligor Pinteá betyárvezér a belső-szolnoki Hollómezőn (*Măgogia* vagy *Măgoaja*) született 1670 körül; Rákóczi Emlékiratai szerint Nagybánya 1703. augusztus 14–22. közötti ostrománál betörte városkaput, amiért is Décsy István tanácsos lelőtte.

Román mondavariánsok (Ion Muşlea (1899–1966) és Ovidiu Bîrlea (1917–1990) gyűjtései alapján): *Valea lui Pinteá* (Pintye völgye), a *Năzdăvanul Pinteá* (Csodatévő Pintye), *Pinteá Viteazul* (Pintye vitéz), *Hora Pint'ei* (Pintye tánca – ballada) román etnográfusok végezték.

Magyar mondavariánsok (Nagybánya-Veresvíz, Görbe István (1935–2010) gyűjtései alapján): Pintye fája, Pintye és a pandúrok, Az avasi király, Pintye és a nemes asszony, Pintye borbély, Pintye barlangja, Pintye vitéz halála, A Jóisten, az ördög és Pintye.

Földrajzi helynevek (Dorna és Naszód vidékén, a Szamos mentén, Nagybánya környékén, Biharban, a Szilágyságban és Máramarosban): *Poiana Pinteá* (Pinteá tisztása), *Fîntîna Pintii* (Pinteá kútja), *Şatra Pintii* (Pinteá sátra), *Dealul Pintii* (Pinteá hegye), de ugyanitt barlangját, forrását, fogadóját, pincéjét, sőt a beszterce-naszódi

Csicsón kútját és kőasztalát is említik, ahol állítólag kincseit rejtette el.

Gaal József (1811–1866): *Szirmay Ilona* – az első magyar történelmi regény, Pintye és az 1717-es tatárjárás elleni védekezés hőse, Karácsony Tódor fiktív, eltitkolt testvéri viszonyának története

Pintea (A szegények kapitánya): nagyrészt fikciós elemeket tartalmazó film, a 20. századi román mozitörténet meghatározó alkotása – a közzétételét követő három évtizedben (1976–2007) csaknem ötmillió néző látta!

(Forgatókönyvírók: Vasile Chiriță és Dumitru Mureșan; rendező: Mircea Moldovan (1936–2020); főszereplő: Florin Piersic (1936–).)

Erdélyi, moldvai, havasalföldi román diplomáciai kapcsolatok és résztvevők a Rákóczi-szabadságharcban

- az 1690-es zernyesti csata utáni Thököly-emigráció bujdosóinak havaselvi tartózkodását követően 1698-ban Rákóczi a havasalföldi, míg Thököly a moldvai vajdával egyeztetett
- a szabadságharc első szakaszában (1703–1705): kezdetben Rákóczi fő külpolitikai szövetségese Moldva (~ I. Lipótnak az ekkor még a császári oldalon álló Pekry Lőrincen keresztül, sikertelen kísérlete havasalföldi zsoldosok fogadására)

- 1704 márciusában Henter Mihály háromszéki alkapitány és Vargyasi Daniel István generáladjutáns követsége Constantin Brâncoveanu és Mihai Racoviță udvarában (a szabadságharc ideje alatt moldvai vajda: 1703–1705 és 1707–1709 között)
- Rákóczi és Brâncoveanu élénk gazdasági kapcsolatai 1705 első felében: torockói rézért és olcsó marháért cserébe zab. és kölesszállítmányok; a Háromszék és Havasalföld közötti postaút akadálymentesítése
- 1705. november 11-től: a vesztes zsibói csata után exulánsok befogadása Moldvában és Havasalföldön – Thoroczkay István (1649–1712) tábornok és Kőrispataki Kálnoki Péter (? –1706) székely nemes vezetésével; de akadtak császárpárti (igaz, később szintén Rákóczi oldalára állt) kivándorlók is. (A felkelők második moldvai emigrációs hullámát – Erdély újbóli elvesztése, azon belül is Görgény várának kényszerű feladása után, 1708-tól – Mikes Mihály (1661–1721) háromszéki főkapitány vezette.)
- a szabadságharc második szakaszában (1705–1707): Bay Mihály és Pápai Gáspár követsége Moldván keresztül a Krím-félszigetre, III. Gázi Giráj tatár kánhoz (1704–1707) – kapcsolatfelvétel a csöbörcsöki magyarokkal
- Moldva és Rákóczi portai követeinek jó kapcsolata (Alexandru Mavrocordat és ládonyi Horvát Ferenc)

- 1706–1709: a havasalföldi Brâncoveanu vajda leváltását célzó, anyai nagybátyjai, Constantin és Mihai Cantacuzino vezette hároméves, sikertelen bojármozgalom – Rákóczi semleges
- első erdélyi román diplomaták: „Volni nevű oláh ember”, Magos Sztán, Posta Miklós (Nicolae), Todoran Ternaveanu (1706–1708-ban portai főkuríri szolgálat), Thalaba Máté (a fejedelem Nedeczky Sándor melletti oroszországi követe (1708–1710), a nagyberivói Boérokkal is szoros kapcsolatot ápolt, 1711-ben a Portán is tárgyalt)
- 1707–1708: a moldvai és a havasalföldi udvarban erdélyi gyártmányú papír, magyar íródeákok
- az 1707. áprilisi marosvásárhelyi országgyűlés kapcsolatos kérdéskörei: fejedelmi kapituláció a moldvai és havasalföldi jószomszédviszony-kötelezettséggel; a Kárpátokon túlra szökött jobbágyok visszakövetelése a vajdáktól; a zsibói csatavesztés után elbujdosott nemesek javaiért felelő gondviselőinek elszámoltatása; jogorvoslat a határon földet foglaló moldvai és havasalföldi bojárok ellen; a rézpénz Havasalföldről való behozatalának és az ezüstpénz kivitelének tilalma; az udvarhelyszéki, betelepült románok lakta két Oláhfalva alkotmányellenesen nyert kiváltságainak érvénytelenítése

- 1707 tavaszától 1708 őszéig: David Corbea meghíúsult küldetése; a románokhoz hasonlóan ortodox rácok sikertelen átpártoltatási kísérlete
- 1707. december: Grabarics Jakab bihardiószezi, ércegségi és abrudbányai inspector havasalföldi és moldvai követsége
- az 1708. augusztus 3-i trencséni csatavesztés után: a moldvai exulánsok aktivizálása
- a szabadságharc zárószakaszában (1709–1711): a moldvai és havasalföldi kapcsolatok egyre inkább a kivándorlókkal való relációkra szorítkoztak; külpolitikai jelentőségük a magyarországi és erdélyi hadi helyzet alakulásával párhuzamosan számottevően csökkent
- az 1711. április 30-i szatmári békekötést követően: Rákóczi számára a politikai realitás erdélyi fejedelemként szerepelni az utrechti (1713) és a rastatti (1714) béke szövegében
→ 1712 januárjában Abrudbánya odaígérése Brâncoveanu havasalföldi vajdának a közbenjárásáért cserébe, de a terv meghíúsul
- 1717-es, Moldván keresztüli tatár betörés
- 1735-ben a Franciaországból meghívott Rákóczi József (1700–1738) sikertelen trónra juttatási kísérlete: a néhai fejedelem fiának váratlan halála a dobrudzsai Cernavodában, 1738. november 10-én

A kutatás lehetséges folytatása:

- a Rákóczi-emigráció (1711–1761) diplomáciai kapcsolatainak további román (moldvai és havasalföldi) vonatkozásai
- a román Rákóczi-emlékezet köz- (beszéd, emlékiratok, memorandumok) és oktatáspolitikai (tankönyvkiadás) továbbélése napjainkig
- a vizsgálódás kiterjesztése a többi, Rákóczi-szabadságharcban érintett nemzetiségre is

IV. A munka témaköréből készült publikációk jegyzéke

1.) „Amicizia di cuore o di carbone?” – il ruolo della Valacchia, della Moldavia e dei diplomatici transilvani-rumeni nella Guerra d'indipendenza di Rákóczi

In: *Études sur le XVIIIe siècle V. Editura Universității din București, Bukarest, 2016, 7–21.*

ISBN (a sorozaté): 978-973-737-906-1

ISBN (a kiadványé): 978-606-16-0718-1

2.) Adalékok a Rákóczi-szabadságharc és a román felekezeti kapcsolatához, különös tekintettel a nagyberivói Boér családra

In: *Egyháztörténeti Szemle XVIII/1., Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, Sárospatak, 2017, 3–20.*

ISSN: 1585-7476

3.) La famiglia Boér di Nagyberivó e ruolo suo nella guerra d'indipendenza di Rákóczi

In: Études sur le XVIIIe siècle VI. Editura Universităţii din Bucureşti, Bukarest, 2018, 7–17.

ISBN (a sorozaté): 978-973-737-906-1

ISBN (a kiadványé): 978-606-16-0992-5

4.) „Az idvezült fejedelem asszonyinak innya adó inassa”. Udvari szolgálókból *homo principes*, avagy folytonosság Zrínyi Ilona, Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc személyzete között (fókuszban a nagybeirvói Boér család)

In: Res Publica Confoederata. Tanulmányok Zrínyi Ilona születésének 375. és halálzásának 315. évfordulója tiszteletére, *Szent István Társulat – Az Apostoli Szentszék könyvkiadója, Budapest, 2018, 62–71.*

ISBN: 978-963-277-782-5

5.) *(a tanulmánykötet társszerkesztőjeként; illetve az annak alapját képező, 2019. október 28-án Kassán megrendezett nemzetközi konferencia szervezőjeként)*

„Pinte, Pinte, viteaz Pinte”. Egy oláh katonabetyár és társainak emlékezete a Rákóczi-mondakörben

In: II. Rákóczi Ferenc emlékezete. Tanulmányok II. Rákóczi Ferenc fejedelemmé választásának 315. évfordulója tiszteletére, *Szent István Társulat – Az Apostoli Szentszék könyvkiadója, Budapest, 2021, 151–159.*

ISBN: 978-963-277-937-9

6.) „Szíves vagy szénes barátság?”. Havasalföld és Moldva, illetve a román diplomaták szerepe a Rákóczi-szabadságharcban

In: A Kaukázustól a Lajtáig II. Apokaliptika, identitás, történelem és művelődés Közép- és Kelet-Európában. Emlékkötet Óze Sándor 60. születésnapjára, *Erdélyi Szalon Könyvkiadó, Budapest, 2023, 196–216.*

ISBN (a sorozaté): 978-963-646-061-7

Megjelenésre vár:

7.) Román unitusok és ortodoxok a 17–18. század fordulóján. Felekezet-szerveződés a Rákóczi-szabadságharc árnyékában

In: Az „Ő tanította a kezemet harcra, az ujjaimat viadalra...”. *Vallás és háborúk kapcsolata a közép- és kora újkorban* (HM Hadtörténeti Intézet – PPKE-BTK TDI – PPKE „Felekezet és identitás” kutatócsoport, Bálna Honvédelmi Központ, 2024. május 9.) konferencia tanulmánykötete, *Budapest, 2026 (?), 12 oldal*